PL ISSN 2300-1062
Spheres of Culture / Ed. by Ihor Nabytovych, 2016, Vol.15.

Yuliya Popovych

UNITY AS A KEY IDEA IN THE EDITORIAL POLICY OF THE NEWSPAPER "BUKOVYNA" (IN 1895 – 1897)

Yuriy Fed'kovych Chernivtsi National University, Ukraine

Юлія Попович

СОБОРНІСТЬ – КЛЮЧОВА ІДЕЯ У РЕДАКЦІЙНІЙ ПОЛІТИЦІ ГАЗЕТИ "БУКОВИНА" (1895 – 1897 РОКИ)

Abstract: The article is devoted to media coverage of the idea of unity on the pages of the Chernivtsi magazine "Bukovyna" in 1895 – 1897. During this period the newspaper reached the highest rise in its development due to the editorial talent of Osyp Makovey. He continued to embody the strategic program of the newspaper aimed at the awakening of national consciousness of Ukrainians and their spiritual unity around the idea of building their own state.

Keywards: magazine, newspaper, national idea, unity, content, history of the press

Українська преса минулого – потужний і неоціненний пласт інформації, вивчення якого має надто важливе значення для пізнання української історії, зокрема сторінок боротьби за соборницьку ідентичність українців. За останні два десятиріччя особливої актуальности набуло наукове осмислення реґіональної журналістики як важливого медія-сиґменту в українському медійному просторі.

Ідейно-тематичний аналіз періодичних видань, особливо тих, що виходили в умовах окупації українських земель чужими державами наприкінці XIX – в першій половині XX ст., свідчить, що головною стратеґією в діяльності редакцій була орієнтація на соборність. Сучасний *Словник української мови* ототожнює «соборність» з терміном «соборний» – «об'єднаний, неподільний». «Соборність» може вживатися у контексті «соборність держави, мови» [17, 1072]. Із концептом соборности тісно пов'язуємо концепт Україна, або Русь-Україна, як номінували в другій половині XIX ст. всі українські землі – і західні, й східні. Адже, «багато століть належачи чужинцям, український простір маніфестував себе у культурі, зокрема й у журналістиці, яка розвинула код України як концептуальний» [2, 109]. Переважна більшість видань, що сповідували українську національну ідею, у своїх публікаціях закликали

українців до єднання довкола Києва. Якщо простежити українську історію, то ідея соборности є невіддільною від неї, оскільки упродовж віків тривала боротьба за державність України. На думку Степана Костя, «ідея соборности появилася і викристалізувалася в українській політичній думці навіть раніше, ніж ідея державности» [10].

У контексті порушеної проблеми, на нашу думку, ретельної уваги потребує перша у Чернівцях українська газета «Буковина», яка виходила з 1885 до початку 1910 рр. Вона свого часу привертала увагу авторів *Історії української дожовтневої журналістики* [6], Павла Федченка [18], Володимира Дмитрука [7], Федора Погребенника [14]. Лише на початку 1990-х років до України потрапила монументальна праця за редакцією Дениса Квітковського, Теофіла Бринзана та Аркадія Жуковського *Буковина. Її минуле і сучасне* [1], де в контексті розділу *Українська преса і періодичні видання на Буковині* чимало місця відведено висвітленню ролі газети «Буковина» в суспільно-культурному житті краю. Сучасний вчений-журналістикознавець Микола Тимошик у 1999 р. перевидав унікальну книгу Аркадія Животка *Історія української преси* [8]. У ній, хоч і коротко, автор веде мову й про розвиток української преси Буковини та однойменної газети зокрема.

Серед найновіших та найповніших медіястудій з історії буковинської періодики є праця Мирослава Романюка *Українська преса Північної Буковини як джерело вивчення суспільно-політичного життя краю (1870-1940)* [15], побудована на колосальному архівному матеріялі та детальному аналізі періодики краю. Розгорнуті відомості про «Буковину» подав харківський учений Ігор Михайлин [13]. Не стоять осторонь дослідження «Буковини» й сучасні чернівецькі науковці: Любов Василик [3], Олег Горбатюк [4], Андрій Гречанюк [5], Лідія Ковалець [9], Олександр Масан [12] та ін.

Скупа довідка про цей часопис міститься у *Словнику журналіста*: *терміни, мас-медія, постаті* (Ужгород, 2007): «"Буковина" – українська тижнева газета, виходила в Чернівцях (1885 – 1910), пізніше – у Відні (1910 – 1918), видавав Союз українських послів на Буковині. Редактори: Ю[рій] Федькович (1885 – 1888), С[ильвестр] Дашкевич (1888 – 1894), О[сип] Маковей (1895 – 1897) та ін. У суспільно-політичних питаннях дотримувалася ліберально-буржуазних поглядів. "Буковина" друкувала твори клясиків української літератури і переклади красного письменства зарубіжжя. Літературно-наукові додатки до "Буковини" – два випуски збірника "Зерна", тижневик "Неділя" (1895)» [16, 103]. До зазначеного додамо, що Союз українських послів на Буковині мав відношення до видання газети лише у другий період її виходу в 1910 – 1918 роках, а в 1885 – 1910 роках її видавало спочатку товариство «Руська Бесіда», а з 1895 р. (№ 133) – «Руська Рада». Слід уточнити й таке, що після Ю. Федьковича за редакцію «Буковини» відповідали П. Кирчів (1888, № 1-21), С. Дашкевич (1888, № 22-24; 1889 – 1891; 1892, № 1-41), М. Токарик (1892, № 42-52; 1893, № 1-17), В. Дутчак (1893, № 18-52; 1894; 1895, № 1-12). Два випуски збірника «Зерна» з'явилися в 1887 та 1888 роках.

«Буковина» виходила у світ понад тридцять років. Вона будила українську національну думку і віддзеркалювала національно-політичне й культурне життя. У запропонованій статті спробуємо дослідити 1895 – 1897-мі роки в історії газети, коли, за нашими спостереженнями, вона набула кульмінаційного розвитку й насправді стала неформальним всеукраїнським громадсько-політичним та літературно-художнім органом. Редакцію часопису в зазначені роки очолював відомий письменник і журналіст Осип Маковей.

Газета була зініційована першим на Буковині українським громадським, культурним та освітнім товариством «Руська Бесіда» (засноване 1869 р.), в якому на початках переважали москвофіли. З 1884 року в цій організації відбуваються зміни, в результаті яких керівництво переходить до кардинально протилежної суспільної сили – народовців. Після «зміни влади» «Руська Бесіда» активно почала займатися видавничою діяльністю і, як наслідок, 1 січня 1885 року побачила світ справді народна перша українська газета краю «Буковина». До складу «Руської Бесіди» входили освічені, національно свідомі, проґресивні представники української інтеліґенції Буковини (С. Смаль-Стоцький, О. Попович, С. Воробкевич та ін.), тому газета намагалася на своїх сторінках розвивати націєтворчі ідеї – підтримувати українське слово, українську книгу, відстоювати державну єдність та нероздільність українських земель.

Щоб краще зрозуміти роль «Буковини» у промоції соборницьких ідей в краї та роль Осипа Маковея як «редактора з-над синього Прута», який у своїй редакційній діяльності орієнтувався на Київ, звернемося до організації роботи редакції, структури газети та змістового наповнення її шпальт. При цьому нагадаємо, що О. Маковей успішно втілював у практику редакційну програму, яку ще в першому числі оприлюднила «Буковина»: «[…] Подавати вістки про духове життя галицьких, угорських і на Україні живучих братів наших, належачих до одної і тої ж самої великої родини – вірних синів одної рідної неньки нашої Матері-Руси». У редакційній статті *Родимці!* (1885, № 1, 1 січня) визначалася стратеґія часопису на десятиліття вперед. Зазначимо, що стаття написана з тонким розумінням суспільно-політичних обставин, у яких перебувала Буковина у часи австрійського правління. З одного боку, підноситься роль конституції, яка забезпечувала певні права народам імперії. І який народ зуміє більше використати конституційні права, він заживе «новимъ, природнимъ, життьемъ свободнымъ, – бо въ его хатѣ своя правда, сила і воля», – зазначалося у статті.

У «Родимцях» порушується украй важливе питання про роль періодичних видань як засобу у досягненні суспільної мети, у пробудженні самосвідомости народу. «Всѣ просвѣчени народы познали і зрозумѣли давно вже велике значенье часописей, познали і мы Буковински Русины велику вагу сего дѣла […]». Одночасно у матеріялі чітко простежується омріяне завдання першого українського часопису краю – «[…] поставити Народъ Рускій Буковини на ровный степень духовного і морального розвою съ иншими народами австрійскои монархіи».

Важливим є те, чи «Буковина» дотримувалася задекларованої у першому числі програми на всіх етапах свого існування? Як проблема єднання української нації висвітлювалася на шпальтах часопису в 1895 – 1897 роках, коли його очолив Осип Маковей?

Для початку слід звернути увагу на редакційну статтю *Нащо ми розширяєм «Буковину»* (1895, № 11, 17 березня). Вже на початку редакція дає відповідь на поставлене у назві запитання – «щоб тим успішніше ширити ідеї, яким щиро служить («Буковина» – *Ю. П.*) вже одинадцятий рік; щоб єднаючи для тих ідей весь руский нарід, могла якнайбільше прислужитися рускій народній справі». «Газета, – наголошується у статті, – се найліпший спосіб ширити ідеї» і саме через неї народ якнайскорше прийде до національного самоусвідомлення.

Хоча О. Маковей офіційно приступив до виконання обов'язків редактора «Буковини» з 1 квітня 1895 р. та за стилем викладу, ідейним спрямуванням у статті відчувається його перо, особливо у тій частині, де заявлено, що «Буковина» «національно-руска» газета і «вся Русь-Україна завсіди буде перед очима» і «всі рускі справи» осуджуватимуться із загально-руського становища. Редакція зобов'язувалася опікуватися «справами галицькими, хоть очевидно справи буковинскі не перестануть бути у неї на першому пляні. Але і Україна, і угорска, і американьска Русь буде предметом […] пильної уваги». Таким чином, газета зобовязувалася бути органом всієї Руси-України, «живо займатися справами всіх частин єї, […] тримати свою руку на живчику матери Руси», бути «баштовим сторожем Руси».

За нашими підрахунками, лише з 1895 по 1897 рр. вийшло близько 750 чисел «Буковини», зустрічаються спарені номери. Редакторами у цей період були: Василь Дутчак (1895 р. № 1-12), Осип Маковей (з № 13 1895 р. по № 258 1897 р.), Іван Хромовський (1897 р.№ 259-287). За час редагування В. Дутчака перші 12 номерів виходили з періодичністю раз на тиждень – щоп'ятниці. З приходом до газети О. Маковея у квітні 1895 р. періодичність видання зростає до чотирьох разів на тиждень (вівторок, четвер, субота і неділя), а з першого номера 1896 р. – виходить щоденно, окрім неділі та «руских сьвят». Так, у числах 13-132 за 1895 р. на останній сторінці внизу зазначалося: «Видає і за редакцию відповідає Осип Маковей. З друкарні Г. Чоппа», а з 133 номера 1895 р. вказано: «Видає тов. "Руска Рада" в Чернівцях. Відповідає за редакцию Осип Маковей. З друкарні Г. Чоппа». У 1896 р. «Буковина» з 27 номера змінила популярну на той час друкарню Г. Чоппа на друкарню «Рускої Ради» «під зарядом Осипа Бучканича», а з № 16 1897 р. виходила «під зарядом Івана Хромовского». Саме Іван Хромовський, починаючи з № 259 1897 р. зазначатиметься як редактор часопису «Буковина». Як бачимо, основним редактором упродовж цих трьох років залишався все ж таки Осип Маковей. Талановитий письменник і публіцист, журналіст і редактор перетворив газету «Буковина» на щоденник. У редакційній роботі О. Маковеєві допомагав лише один помічник (перших два роки С. Кравчук, на третьому – Л. Лопатинський).

Перу Осипа Маковея належить чимало публікацій на сторінках «Бу-

ковини». Зокрема він виступав у часописі як поет, прозаїк, літературний критик і неперевершений публіцист.

Редактор зізнавався, щоб заповнити шпальти газети, мусив часто писати і на політичну, і на економічну тему статті, й оповідання, і вірші, рецензії. Дійсно, у багатьох номерах «Буковини» знаходимо по тричотири статті, написані О. Маковеєм. Особливо йому вдавалися нариси, статті, фейлетони. Кожного року він друкував у середньому понад 30 публіцистичних статей, чимало з яких залишаються актуальними й нині. Переважна більшість публіцистичних матеріялів у газеті, очевидно, з цензурних міркувань, підписані псевдонімами, криптонімами, або взагалі без підпису. У науковій бібліотеці Чернівецького університету зберігаються редакційні підшивки «Буковини» за 1895 – 1897 рр., у яких рукою О. Маковея олівцем розшифровано переважну більшість статей і встановлено таким чином їх авторство.

Під пером талановитого редактора розкривалися найрізноманітніші теми із життя буковинців, галичан, наддніпрянців. За його словами, «писав так, як думав, та вибивав "свою печатку" на газеті». Він помічав факти соціяльних та національних утисків українців в умовах Австро-Угорщини та Росії, заскорузлість, вузькоглядність, а часто й байдужість інтелігенції до суспільного життя, складне матеріяльне та фінансове становище українських письменників, редакцій часописів та видавців тощо. Осип Маковей своїми публіцистичними, художніми творами намагався зарадити ситуації, підказував свідомим національним силам шлях до волі – об'єднатися у своїх діях. На підтвердження цих думок є статті-фейлетони О. Маковея, у яких він виступив як блискучий майстер слова, який добре розумів суспільно-політичну ситуацію на усіх частинах Руси-України. У рубриці *З життя* (1896, № 85, 17 квітня) під довгим заголовком *[...] Многомовна Буковина. Німеччина горою. Уступчиві Русини. Чужому научайтесь, свого не цурайтесь!* порушена проблема полімовности буковинців (на вулиці чи в кав'ярні можна було почути мову українську, румунську, польську, ідиш і всі співрозмовники розумілися між собою). При тім відчутною була поступливість русинів перед наступом ґерманізації. Як приклад, хто не забув «ні своєї мови, ні своєї віри», О. Маковей наводить липованів (старообрядців), яких на Буковині проживало кілька тисяч, та проте вони змогли зберегти свою ідентичність.

Від Вислока аж по Дон – Русин всюди автохтон (1897, № 106, 14 травня) – це редакційна стаття О. Маковея, що підписана псевдонімом «Spectator». У ній автор розвінчує тих галицьких українців-патріотів, для яких Русь – «то трикутник землі поміж містами Перемишль, Тернопіль і Коломия; на заході Сян, на всході Збруч, а на полудни Прут». А щодо Великої України, то там таких патріотів тисячі, вони сумують, що їм «кайданами ноги пов'язали». На тій великій і широкій Україні, пише О. Маковей, на «тій землі, на котру австрийскі Русини покладають такі великі надії, нема ніякого хісна (добра – *Ю. П.*) нашому народови». Навіть колишні козаки замкнулися у собі «на три замки» і лише зі сльозами на очах згадують минувшину. Автор констатує, що між українцями немає «почуття спільнос-

ти, нема зносин, нема широкої спільної помочи, нема свідомости, що не тілько світа, що в вікні». Насамкінець нагадує, що 1898 рік – рік 100-літнього ювілею національного відродження. І лише коли цей рік навчить усіх українців, «що від Вислока аж по Дон Русин всюди автохтон», що кожному повинна бути дорогою «кожда земля руська, що всі ми спільно повинні собі помагати, то більшої користи від того року не можемо й гадати».

У редакційній статті *З'їзд письменників* (1897, № 156, 16 липня) О. Маковей повертається до питання про з'їзд українських письменників, яке порушувалося ним у пресі, починаючи ще з 1892 року. Він висловлює сумнів щодо скликання форуму у рік відзначення 100-літнього ювілею *Енеїди* Івана Котляревського та 25-ліття від часу заснування Наукового Товариства імени Шевченка. Редактор пояснює свої міркування тим, що в Україні мало ще серйозних письменників, багато дилетантів. До того ж «політика заїла і самих письменників», вони часто пишуть на догоду певній партії. Така ситуація вела до протистоянь, а не до єдности. О. Маковей, із властивою йому іронією, пише: «Простити щось комусь в імя єго инших заслуг або оправдати – борони Боже! Признать політичному противникови єго заслуги на поли письменства – також борони Боже!». Відповідно, при таких взаєминах між письменниками зростала й громада, а за менше ніж рік змінити свідомість народу неможливо, тому й в успіх з'їзду публіцист мало вірить.

Своєрідним продовженням розпочатої розмови у цьому ж числі «Буковини» є стаття *Руска публіцистика*, яку О. Маковей підписав своєрідно – «Один з них». Стаття написана Маковеєм у зв'язку з тим, що у 1898 році минало 50 літ від часу появи в австрійській частині української землі першої «руської» газети «Зоря Галицька». Тому, на думку автора, з тієї нагоди «руські публіцисти» (треба розуміти – «українські журналісти». – *Ю. П.*) мали б зробити підсумок досягнутого за 50 літ і вибудувати плян на майбутнє.

Публіцист наголошує, що вплив газет на публіку величезний, «часто навіть рішаючий». Через те слід подбати насамперед про відбір здібних редакторів і співробітників часописів. До того ж читачі не є вимогливими до опублікованих матеріялів, а відносини між журналістами погані – всю ненависть партійну переносять на особисту. О. Маковей правильно висновковує: які б прикрі суспільні відносини не настали, русини-українці вже без газет не обійдуться, і подальший розвиток народу у великій мірі залежить від часописів і їхніх редакторів.

Критикуючи партійних провідників, які про своїх редакторів не дбали, О. Маковей таким чином стає на захист виснажливої праці тодішнього журналіста. За 10 років роботи редакційний працівник «стає безпомічним і нікому непотрібним зробком». Торкнувшись проблем «руської публіцистики» О. Маковей покладав надії на їх вирішення під час майбутнього письменницького з'їзду.

1897 року О. Маковей побував у Києві. Як наслідок, під враженнями від побаченого у «столиці городів руських» народився цикл віршів *Подорож до Києва*, надрукований спочатку в «Буковині» (1897, № 251-256, 11-16 листопада), а у 1917 р. склав

одноіменну поетичну збірку. Двадцять віршів, частина яких написана в іронічно-сатиричній формі, виражали почуття синів одного народу, які волею долі жили по різні боки австрійсько-російського кордону. Ідеєю духового єднання, болем за втратою незалежности України під зверхністю Росії, засудженням русифікаторської політики імперії та віра у воскресіння своєї держави наповнені вірші *Привіт Україні*, *Мати городів руських*, *Кияни*, *Нова думка*, *Пам'ятник Хмельницькому* та ін. Отже, і своїм художнім словом О. Маковей закликав буковинців до соборности із братами-наддніпрянцями, вірячи, що

Нова Україна постала сьогодні,
Іде покоління нове, –
Нехай же лунає скрізь слава
народна,
Нехай Україна живе! [11, 47].

Дотримуючись заявленої програми, О. Маковей як редактор значно розширив сітку дописувачів, насамперед зі Східної України. У *Споминах колишніх редакторів «Буковини». Роки 1895-1897 в історії «Буковини»* (Додаток до № 6-го «Буковини» з дня 6-го січня 1909 р.) Осип Маковей із вдячністю згадував дописувачів із України, особливо Олександра Кониського, а також Михайла Драгоманова й Бориса Грінченка, які ще в 1893 – 1894 роках полемізували між собою у «Буковині». Але «стілько дописів з України, як у роках 1895 – 1897, не було у "Буковині" ні передше ні пізнійше», – писав він.

О. Маковей володів не лише талантом журналіста, але й як письменник і літературознавець ширив через часопис інформацію про українських письменників з усіх українських земель. Так у статті *Вік наших письменників* (1895, № 103, 5 вересня) йдеться про наддніпрянців П. Куліша, Ганни Барвінок, Я. Щоголева, Данила Мордовця, О. Кониського, І. Нечуя-Левицького, М. Старицького, М. Кропивницького, І. Карпенка-Карого та ін. Згадується у статті галичанин І. Гушалевич та буковинці Ю. Федькович і С. Воробкевич. Автор наостанок закликає підтримувати письменницькі таланти, які становлять славу народу.

До «Буковини» звертався український поет-засланець Павло Грабовський. Збереглися два його листи з Вілюйська до редакції газети від 6 травня та 6 вересня 1895 р. Із першого дізнаємося, що П. Грабовський надіслав до часопису 16 віршованих перекладів із російської літератури та висловив свою позитивну думку про вірші Т. Галіпа (друкувалися раніше в «Буковині»). У другому листі поет дякує редакції за підтримку та просить припинити поки що надсилати йому «Буковину», оскільки він хворий і переїжджає в інше місто, за 300 верств від Вілюйська.

В архіві О. Маковея зберігся лист до редакції «Буковини» від 22 квітня 1895 р., писаний Ф. Волховським – редактором «Листков фонда вольной русской прессы въ Лондоне». Надсилаючи до Чернівців комплекти лондонського видання російських політичних еміґрантів за 1894 і 1895 роки, редактор у листі просить надсилати взамін «шановну часопись» «Буковину» та додаток до неї «Неділю».

Не можемо оминути увагою такі яскраві публікації 1895 р., заголовки яких самі говорять про їхнє змістове наповнення: *Хроніка з України* (*З листів і часописів*, № 20, № 21, № 123), *З*

життя на Україні (№ 35, с. 1; № 54, с. 2; № 57, с. 1-2), *Відгук Галичини на Україні* (*Допись з України*, № 157, с. 1-2, № 158, с. 1-2), *Лист з Лубен в Росиї* (№ 145, с. 3), *Вісти з Росиї* (№ 49, с. 2-3), *Фінанси Росиї* (*Допись «Буковини»*, № 77, с. 1-2), *Новини з Росиї* (*Допись «Буковини»*, № 131, с. 2; № 132, с. 2; № 136, с. 3; № 137, с. 2; № 143, с. 2-3; № 149, с. 2-3).

У 1896 році коло дописів та інформаційних заміток із Наддніпрянщини розширюється – *Допись з Києва* (№ 122, с. 1-2), *Що ви собі думаєте, Москалі?* (№ 41, с. 1-2), Мих. К-ий, *Допись з України* (№ 201, с. 2), *Справа мови на Україні* (№ 233, с. 1-2), Віра Коцюбинська, *Хліборобські спілки в Херсонщині* (№ 143, 144, 145), Володимир Масляк, *Памяти Тараса Шевченка* (№ 51, № 52), Осип Маковей, *Російскі часописи про Шевченка* (№ 66, с. 1-2), *О. М., З історії нашої літератури* (№ 133, с. 1-3; № 134, с. 1-3).

1897 рік запам'ятався такими опублікованими матеріялами: Др. М. П., *Роковини в 1897 році в літературнім житю України-Руси* (№ 1, с. 2-3; № 2, с. 1), *«Історична» правда* (№ 3, с. 1), Осип Маковей, *Микола Івасюк* (*Руский артист-маляр*), № 5, с. 1-2, *Польща а Україна* (№ 7, с. 1-2), Ол. Кониський, *На кримських виноградниках. IV*.* *Дорогі устриці* (№ 10, с. 1-2, № 11, с. 1-2), Володимир Масляк, *Галицко-руский ділєтантизм а україньско-руска аґресивність* (№ 17, с. 1; № 18, № 19, № 20), *1872 – 1897. Чи навчилися ми чого за остатних 25 літ?* (№ 23, с. 1-2), Кирило Ґеник, господар в Канаді, *Вісти з Канади* (№ 24, с. 1-2), *Дещо з угорської Руси* (№ 30, с. 1-2), *Пантелеймон Олександрович Куліш* (*Некролог*) (№ 32, с. 1), *Русини в Сполучених державах* (№ 38, с. 1-3; № 39, с. 1-3; № 40, с. 1-3), Українець, *Російскі відносини. Допись «Буковини» з Росиї* (№ 42, с. 1-2) та ін.

Серед актуальних матеріялів, оприлюднених у «Буковині» 1897 р. (№ 126-149, 277-285, 287-288), осібне місце відводимо серії розділів із майбутньої книги С. Смаль-Стоцького з історії українців Буковини *Буковинська Русь*.

Щодо рубрик у «Буковині» за 1895 – 1897 роки, то сталих, які б виходили періодично із номера у номер, не так вже й багато. Зокрема, це такі рубрики, як *З житя*, *Дрібні вісті*, *Допись*, *Перегляд політичний*, *Телеграми «Буковини»*, хоча й вони зустрічаються не в кожному номері.

Розквіт „Буковини" у 1895 – 1897 роках пов'язуємо саме із діяльністю на посту редактора Осипа Маковея. Його заслуга полягає у тому, що він, *по-перше*, виробив чітку програму газети, спрямовану на піднесення національної свідомости та духове єднання українців; *по-друге*, подбав про збільшення накладу, перетворивши газету у щоденник; *по-третє*, залучив до співпраці дописувачів із Наддніпрянської частини України, Галичини, Буковини та із-за океану; *по-четверте*, робив ставку на молоді творчі сили (у 1895 – 1897 роках у газеті надруковано художні твори близько трьох десятків белетристів-початківців); *по-п'яте*, у газеті систематично друкувалися переклади із европейських літератур (німецької, французької, польської та ін.); *по-шосте*, значно реформував структуру газети, запровадивши нові рубрики (*З житя*, *Росийська освіта і культура в зеркалі статистики*, *Справи економічні*, *Хроніка з України*, *Книгарня*, *Наука, штука і література* та ін.);

по-сьоме, власними публікаціями художніх, публіцистичних творів на актуальні тогочасні теми (ґерманізація, русифікація українців, складні матеріально-фінансові, цензурні умови для розвитку журналістики, письменницької праці, викриття лжепатріотів, перекинчиків тощо) автор привернув до газети інтерес широкої читацької аудиторії.

Отже, «Буковина» у час свого піднесення 1895 – 1897 роках продовжила услід за Сидором Воробкевичем (у 1877 році видав у Чернівцях український альманах «Руська хата»), Юрієм Федьковичем (перший редактор газети) будити національну гідність українців краю. Вона виконувала дуже важливу суспільно-політичну роль – єднала духово з Києвом-столицею не тільки буковинців, але й усіх українців Галичини, Закарпаття та тих, що мешкали далеко поза її етнографічними кордонами.

Bibliography and Notes

1. *Буковина. Її минуле і сучасне* / Ред. Д. Квітковський, Т. Бринзан, А. Жуковський, Париж-Філядельфія-Дітройт 1956, 965 с.

2. Василик Любов, *Світоглядна публіцистика сучасних літературно-художніх видань*: *концептосфера національної ідентичност*і, Чернівці: Чернівецький національний університет 2010, 416 с.

3. Василик Любов, *Іван Франко і буковинська періодика кін. XIX – поч. XX ст.*, [у:] *Буковинський журнал* 2007, № 1, с. 150-164.

4. Горбатюк Олег, *Юрій Федькович в оцінці Степана Смаль-Стоцького*, [у:] *Буковинський журнал* 2005, № 4, с. 196-201.

5. Гречанюк Андрій, *Газета «Буковина» (1885) та її роль у громадському та літературному житті краю*, [у:] Науковий вісник Чернівецького університету, Чернівці 2000, Випуск 87, с. 61-65.

6. Дей Олексій, Моторнюк Ігор, Нечиталюк Михайло, *Історія української дожовтневої журналістики*, Львів: Вища школа 1983, 511 с.

7. Дмитрук Володимир, *Нарис історії української журналістики XIX ст.*, Львів 1969, 145 с.

8. Животко Аркадій, *Історія української преси*, Київ: Наша культура і наука 1999, 368 с.

9. Ковалець Лідія, *Юрій Федькович: Історія розвитку творчої індивідуальності письменника*, Київ: Академія 2011, 440 с.

10. Кость Степан, *Ідея соборності як методологічна засада західноукраїнської преси першої половини XX ст.*, Web. 12.01.2016. <http://www.lnu.edu.ua/faculty/jur/publications/visnyk27/Statti>.

11. Маковей Осип, *Воскресення*, [у:] Idem, *Подорож до Києва*, Київ: Бібліотека українця 1998, 50 с.

12. Масан Олександр, *З літопису української преси на Буковині*, [у:] *Засоби масової інформації Чернівецької області*: *Довідник*, Чернівці 1996, с. 3-12.

13. Михайлин Ігор, *Історія української журналістики*: *Книга перша*, Харків 2000, 279 с.

14. Погребенник Федір, *Юрій Федькович і газета «Буковина»*, [у:] *Радянське літературознавство* 1966, № 4, с. 41-46.

15. Романюк Мирослав, *Українська преса Північної Буковини як джерело вивчення суспільно-політичного життя краю* (*1870 – 1940*), Львів: Фенікс 2000, 588 с.

16. *Словник журналіста*: *Терміни, мас-медія, постаті* / Ред. Ю. Бідзілі, Ужгород: Закарпаття 2007, 224 с.

17. *Словник української мови* / Ред. В. Жайворонок, Київ: Просвіта 2012, 1320 с.

18. Федченко Павло, *Преса та її попередники. Історія зародження й основні закономірності розвитку*, Київ: Наукова думка 1969, 217 с.